

Vybrané ukazatele odpadového hospodářství v oblasti zpětného odběru pneumatik do roku 2021

Srpen 2023

Odbor cirkulární ekonomiky a odpadů

Vyhodnocení ročních zpráv za rok 2021

Problematika odpadních pneumatik je řešena od 1. ledna 2021 zákonem č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností (dále jen „zákon o VUŽ“), který se mimo jiné zabývá problematikou zpětného odběru pneumatik, a to v § 91 – § 100. Dosud bylo nutné mít místa dostupná pouze dle míst prodeje pneumatik. Od platnosti zákona o VUŽ je již pevně stanoveno, že každý výrobce či dovozce plnící buď individuálně nebo kolektivně musí mít jedno místo zpětného odběru v každé obci s rozšířenou působností a městském obvodu statutárních měst. V celém textu jsou uváděny pojmy a odkazy na výše uvedenou legislativu.

Zpětný odběr pneumatik není regulován evropskou legislativou, jako je tomu např. u baterií a akumulátorů či vozidel s ukončenou životností (autovraků). Z hlediska nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1013/2006, o přepravě odpadů, jsou pneumatiky na zeleném seznamu. Více informací naleznete na webových stránkách https://www.mzp.cz/cz/formulare_zeleny_seznam

První a zatím jediná společnost ELT Management Company Czech Republic s.r.o. (dále jen „Eltma“), získala oprávnění k provozování kolektivního systému pro plnění zákonných povinností v oblasti pneumatik dne 15. dubna 2016. Od tohoto data mohou výrobci plnit své povinnosti stanovené pro zpětný odběr prostřednictvím kolektivního systému. Za ohlašovací rok 2021 tuto možnost využilo 182 výrobců.

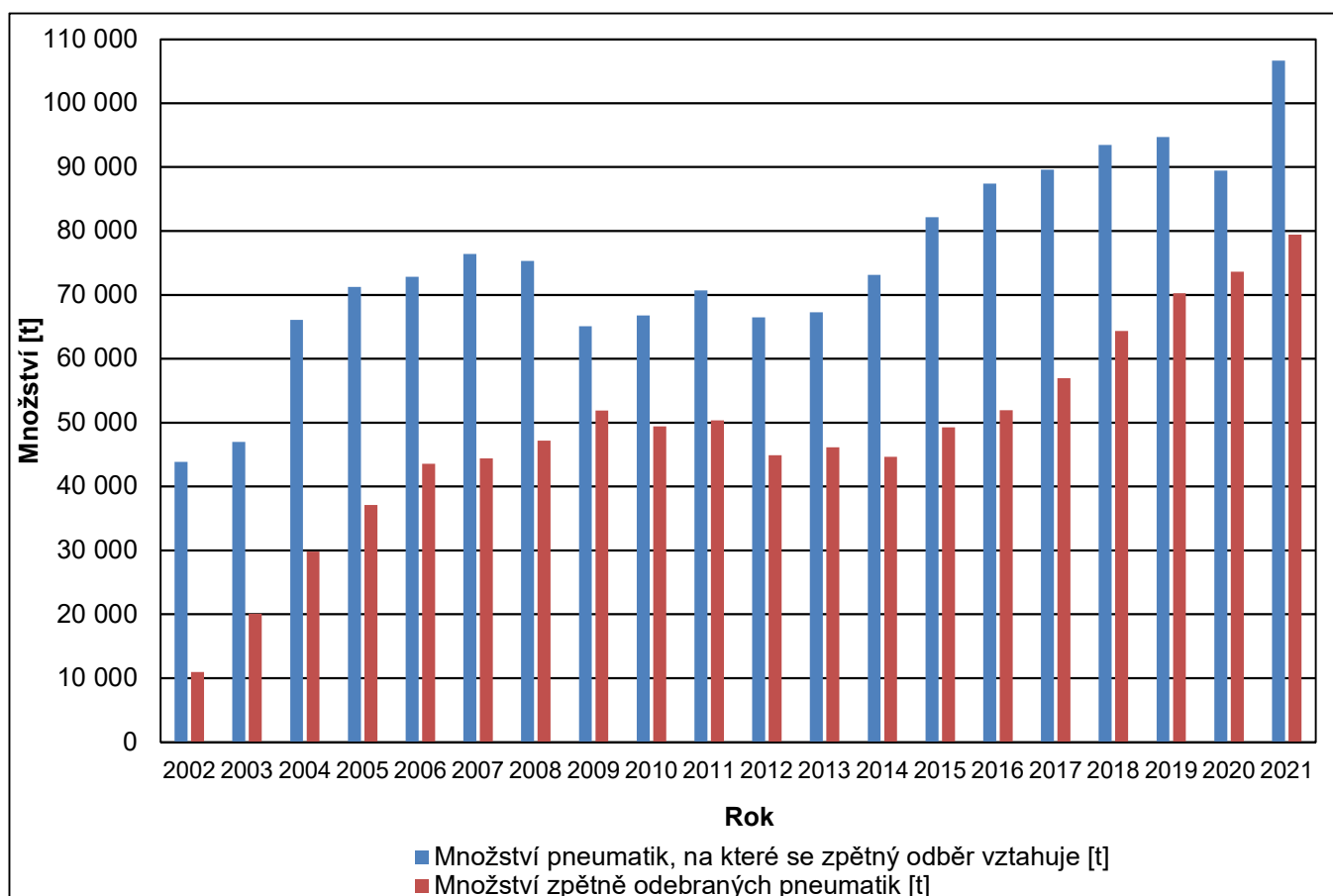
Byl sledován průběh zpětného odběru pneumatik na základě dostupných dat od roku 2002 do ohlašovacího roku 2021. Z vyhodnocených dat lze konstatovat, že množství zpětného odběru pneumatik se od roku 2014 každoročně zvyšuje. V ohlášovaném roce 2021 byla úroveň zpětného odběru 81,9 %. Lze konstatovat, že Česká republika plní míru zpětného odběru a vyskytuje se jen málo společností, které této míry nedosáhnou, někteří bohužel opakovaně. Novelou zákona o odpadech v roce 2018 byla zvýšena povinná míra zpětného odběru pneumatik ze současných 35 % na 65 % (platná od roku 2020) a zákon o VUŽ zvyšuje tuto míru zpětného odběru pneumatik pro rok 2021 na 70 % a pro období od 2022 na 80 %. Hlavním zdrojem dat jsou roční zprávy povinných osob, resp. výrobců dle zákona o VUŽ, které jsou zasílány na Ministerstvo životního prostředí vždy do 31. března následujícího kalendářního roku v souladu s § 28 odst. 1 zákona o VUŽ. Osobám, které uvádějí pneumatiky na trh, byla uložena povinnost zpracovávat roční zprávu o plnění povinnosti zpětného odběru již od roku 2002.

Množství pneumatik, na které se povinnost zpětného odběru vztahuje, po razantním poklesu v roce 2009 (patrně vlivem hospodářské recese) v roce 2010 a 2011 mírně rostlo. Po dalším poklesu v roce 2012 dochází opět k nárůstu množství pneumatik, na které se vztahuje zpětný odběr, a to především z důvodu nárůstu počtu povinných osob, které zasílají roční zprávu. (viz Graf č. 1). Nárůst počtu povinných osob byl pravděpodobně způsoben lepší vymahatelností povinností vztahujících se na povinné osoby v návaznosti na novou legislativu, platnou od 1. ledna 2014. Od ohlašovacího roku 2015 se značně zvýšilo množství pneumatik uvedených na trh a tento nárůst pokračoval do ohlašovacího roku 2019. V ohlašovací roce 2020 však došlo k poklesu množství pneumatik uvedených na trh a to o 5,54 %. Předpokládáme, že k tomuto poklesu došlo v důsledku ekonomických dopadů na základě vládních opatření týkajících se pandemie COVID-19. Byl vyhlášen lockdown, tj. stav kdy byly pro spotřebitele zavřeny obchody, provozovny a další zařízení. Vzhledem k tomu nedocházelo k obvyklým nákupům. V hodnoceném roce 2021 došlo k výraznému nárůstu množství pneumatik uvedených na trh, což bylo nejpravděpodobněji způsobeno rozvolněním trhu, kdy se opět otevřely obchody,

provozovny a další zařízení. V důsledku uvedeného výrobci opět zahájili výrobu pneumatik a jejich uvedení na trh. Ekonomická situace se zlepšila i tím, že lidé začali pneumatiky znovu kupovat.

V roce 2021 byly zaslány roční zprávy od 122 individuálně plnících osob a dále 1 roční zpráva kolektivního systému Eltma, který v roce 2021 zaslal roční zprávu za 182 povinných osob, které plnily povinnosti prostřednictvím tohoto kolektivního systému. Došlo zde tedy opět k nárůstu osob preferujících kolektivní plnění oproti předcházejícím rokům.

Graf č. 1: Vývoj množství pneumatik uvedených na trh a zpětně odebraných v tunách ve sledovaném období 2002-2021 (ke dni 01.09.2022)

V roce 2021 bylo zpětně odebráno 79 399,77 tun pneumatik z celkového množství 106 630,82 tun, které bylo uvedeno na trh, což představuje 81,9 % úroveň zpětného odběru (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1 – Souhrnné výsledky zpětného odběru pneumatik v období 2009 - 2021 v ČR

Rok	Množství pneumatik, na které se zpětný odběr vztahuje [t]	Množství zpětně odebraných pneumatik [t]	Počet zpráv	Počet PO	Úspěšnost ZOV
2009	65 066,86	51 880,12	59	65	79,7
2010	66 771,00	49 389,00	52	58	74,0
2011	70 672,00	50 342,00	56	59	71,2
2012	66 439,58	44 855,11	62	62	67,5
2013	67 256,97	46 120,25	87	87	68,6
2014	73 084,43	44 606,11	120	145	61,0
2015	82 149,63	49 261,84	140	165	60,0
2016	87 366,00	51 907,38	156	183*	59,4
2017	89 578,57	56 941,24	141	191*	63,6
2018	93 447,62	64 338,71	135	194*	68,9
2019	94 694,49	70 202,08	146	213*	74,1
2020	89 445,54	73 590,42	144	231*	82,3
2021	106 630,82	79 399,77	122	304 ***	81,9

Poznámky Zdroj: –CENIA (ISOH-PNEU)

* Započítána společnost GUMMYLAND s.r.o. – není výrobce.

** Včetně sdružených osob.

*** Včetně osob, za které podával zprávu kolektivní systém ELTMA.

**** Od roku 2021 je hodnocení Úrovně ZOV [%] v souladu s ustanovením § 93 písm. c) zákona o VUŽ (úrovní zpětného odběru odpadních pneumatik podíl vyjádřený v procentech vypočítaný tak, že se celková hmotnost odpadních pneumatik získaných výrobcem pneumatik zpětným odběrem v daném kalendářním roce, vynásobená počtem let, během nichž v rámci tříletého období ukončeného daným rokem uváděl pneumatiky na trh, dělí celkovou hmotností pneumatik, které výrobce uvedl na trh v daném kalendářním roce a v předchozích dvou kalendářních letech a které nebyly vyvezeny nebo dodány do jiného členského státu).

Z ročních zpráv o zpětném odběru pneumatik vyplývá, že energeticky bylo využito 33,21% odpadních pneumatik, materiálově bylo využito 62,10 % pneumatik a opětovně použito (protektorováno) bylo 0,61 % pneumatik (viz Tabulka č. 2). Údaje o podílu materiálového a energetického mohou být ovlivněny nepřesnou evidencí finálního zpracování pneumatik (povinné osoby mnohdy neuvádějí jako partnera konečného zpracovatele pneumatik, ale pouze přepravce či zprostředkovatele, u kterých nedošlo k finálnímu zpracování, a tím dochází tedy ke zkreslení informací o skutečném nakládání s pneumatikami

Od roku 2009 je v Tabulce č. 2 nakládání s pneumatikami vztaženo k základu „celkové množství výrobků, se kterými bylo skutečně nakládáno v daném roce. V tomto množství nejsou započítány tzv. skladové zásoby za předchozí rok (C00), s nimiž bylo nakládáno v daném ohlašovaném roce, a proto je tento základ nerelevantní. Celkový součet všech způsobů nakládání v příslušném roce tedy nemusí být 100 %.

Tabulka č. 2 – Nakládání s pneumatikami v období 2009 – 2021 v ČR, vztaženo k celkovému množství výrobků, se kterými bylo nakládáno

Komodita / rok	Celkové množství výrobků, se kterými bylo nakládáno [t]	Opětovné použití [%]	Materiálové využití [%]	Energetické využití [%]	Odstranění spalováním D10 [%]	Jiný způsob* [%]	Zůstalo skladem [%]
2009	51 976,04	3,4	14,5	71,8	0,0	8,1	2,2
2010	49 549,54	4,6	12,1	75,1	0,0	8,1	0,1

2011	48 837,42	0,0	29,0	56,4	0,0	11,7	2,8
2012	41 915,03	0,0	35,1	63,3	0,2	0,7	0,8
2013	38 040,47	0,0	24,7	74,7	0,1	0,1	0,5
2014	44 042,68	4,1	28,2	58,9	0,1	7,7	1,0
2015	49 481,25	2,6	32,7	51,1	0,1	7,1	6,5
2016	52 583,68	2,0	40,4	54,8	0,1	0,0	2,7
2017	58 368,20	1,3	49,9	45,7	0,1	1,6	1,5
2018	65 168,83	1,1	64,5	31,9	0,0	0,5	2,0
2019	71 523,340	1,4	48,7	45,9	0,0	0,0	3,9
2020	76 268,347	1,7	59,8	34,6	0,0	0,0	3,9
2021	82 319,95	0,61	62,1	33,2	0,0	0,51	3,5

Zdroj: CENIA

* Jiný způsob nakládání – v roce 2009 a 2010 vykazováno jako úprava odpadu na palivo ke konečnému energetickému využití (R1). V roce 2011 „Jiný způsob“ zahrnoval kódy nakládání N3 a N12. Od roku 2012 zahrnuje tento způsob nakládání kódy D2, D8, D9 a N14.

V Tabulce č. 3 je uvedena produkce pneumatik v obcích od roku 2009 do roku 2021. Jedná se o množství pneumatik, která byla obcemi převzata v režimu odpadů, tedy např. na sběrných dvorech či při pravidelném úklidu obce, kdy jsou odklizeny pneumatiky, které byly obyvateli nelegálně pohozené v přírodě. Obecně platí, že sběr pneumatik ze strany obcí je nákladovou položkou, a proto je cílem Ministerstva vytvořit zejména funkční systém sběru pneumatik v místech, kde odpadní pneumatiky vznikají (zejména pneuservisy a autoservisy), aby docházelo k minimálnímu zatěžování obecních rozpočtů. Seznamy míst zpětného odběru pneumatik jsou dva – seznam míst zpětného odběru individuálně plnicích povinných osob zveřejněný na webových stránkách Ministerstva zde: https://www.mzp.cz/cz/odber_pneu a seznam míst zpětného odběru kolektivního systému Eltma zde: <https://www.eltma.cz/sberna-mista>.

Nejvyšší produkce pneumatik na území obcí byla evidována v roce 2016 a činila 15 474,3 tun, v roce 2020 tato produkce klesla, a to o téměř 5 700 tun na 9 795,4 tun. K poklesu pravděpodobně došlo z důvodu zvýšení povědomí mezi obyvateli o místech zpětného odběru pneumatik. Přesto je toto množství stále vysoké a je třeba do budoucna soustředit odevzdávání použitých pneumatik hlavně na místa zpětného odběru. Tomu by měla dopomoci i skutečnost, že od r. 2020 byla navýšena legislativně stanovená minimální míra zpětného odběru na 65 %, v roce 2021 na 70 %, a od roku 2022 na 80 %. Naplnilo se očekávané větší zapojení povinných osob, které má za cíl odklon odpadních pneumatik z obecních sběrných dvorů, příp. zapojení obecních sběrných dvorů do sítě míst zpětného odběru povinných osob.

Tabulka č. 3 – Produkce pneumatik v obcích od roku 2009 do roku 2021 (kód odpadu 16 01 03, kód nakládání A00 a BN30)

Rok	Celkem v obcích [t]
2009	9 561,2
2010	10 075,9
2011	10 816,1

2012	11 137,2
2013	10 801,3
2014	11 134,4
2015*	11 674,8
2016	15 474,3
2017	12 697,3
2018	11 194,1
2019	11 212,6
2020	9 795,4
2021	7 559,41

Zdroj: CeHO a CENIA (ISOH-ODPADY)

* *** V letech 2012-2014 byla data získávána z archivní databáze ISOH-ODPADY. Od roku 2015 jsou data získána z pracovní databáze ISOH-ODPADY.–

**2021 byla data získána z pracovní databáze ISOH ODPADY

***** Zdroj CeHO (Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.,v.v.i. - Centrum pro hospodaření s odpady).

Informace ke zpětnému odběru pneumatik povinnými osobami

Množství výrobků, na které se zpětný odběr vztahoval v roce 2021, vzrostl o 17 185,28 t na celkové množství 106 630,82 t. Celkem 26 subjektů nesplnilo zákonem o VUŽ stanovenou úroveň zpětného odběru výrobků (tj. zákonem stanovených 70 %). Z uvedených subjektů 5 výrobců nemohlo splnit zákonný limit, protože na trh uvedli nulové množství pneumatik a neprovedli žádný zpětný odběr. Těchto 5 výrobců zaslalo tzv. „nulové hlášení“. Celkem jde o 21,31 % ohlašovatelů což je o 11,01 % více než v loňském ohlašovaném roce 2020, kde úroveň ZOV byla stanovena pouze na 60 %. Česká republika splnila míru úrovně zpětného odběru a dosáhla 81,9 %. Od roku 2021 je hodnocení „Úrovně ZOV [%]“ v souladu s ustanovením § 93 písm. c) zákona o VUŽ. Proto nelze přímo srovnávat tuto hodnotu s předchozími lety. Dané srovnání lze provést až v příštích letech, kdy již bude úroveň počítána taktéž novým, výše specifikovaným způsobem.

Kontrolní činnost (2021)

Kontrolním orgánem plnění zákonných povinností zpětného odběru je Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP).

ČIŽP se rovněž zaměřila na tzv. free ridery, tedy dovozce a přeshraniční přepravce pneumatik, u kterých bylo podezření z neplnění zákonných povinností, a rovněž byly kontrolovány povinnosti individuálních povinných osob (zajištění minimální úrovně zpětného odběru, zasílání ročních zpráv apod.). U posledních prodejců pneumatik pak ČIŽP kontrolovala především povinnost informovat konečného uživatele, samotnou realizaci zpětného odběru a také povinnost uvádět odděleně na prodejních dokladech náklady na zpětný odběr použitých pneumatik, zpracování a využití odpadních pneumatik.